

December 2015

Heilige nacht van Emil Nolde

Door Marianne de Jong

Het schilderij *Heilige Nacht* van de schilder Emil Nolde (1867-1956) is onderdeel van een negenluik. Het heeft een zelfde rauwe uitstraling als *De schreeuw* van een andere expressionistische schilder Edvard Munch (1863-1944). Een kunststijl, in staat om los van clichés emotie over te brengen. Nolde bedient zich van gescheiden kleurvlakken in een kleur op kleur contrast zonder contouren. Bij Edvard Munch vermengen de kleuren zich in golvende lijnen om uit te monden in die ene ultieme schreeuw, waarvan hij zeven versies maakte. Samen met de *Mona Lisa* van da Vinci twee van de meest gekopieerde en gepersifleerde kunstwerken. In een draaiende kolkende beweging is de angst verbeeld, maar wat is de oorzaak van de angstschreeuw? Bij Nolde is het meteen duidelijk waar de jonge moeder zich over verheugd, met trots houdt zij haar pasgeborene omhoog. De roze baby licht op tegen de donkere lucht waar een ster helder schijnt.

De gele ster vormt een contrast met de nachtelijk blauwe hemel, zoals bij Vincent van Gogh zijn *Nachtcafé* met diepblauwe sterrenhemel. De ster fungeert als wegwijzer voor de magiërs uit het verre oosten. Zij brachten drie geschenken met zich mee: goud, wierrook en mirre, de eerste werd aan koningen gegeven, de tweede aan goden terwijl het derde geschenk, mirre profetisch was voor zijn missie, zijn lijden en sterven. De ster is ook het beginpunt van de kijkrichting in het schilderij. Een diagonaal loopt van de ster rechtsboven naar linksonder via de roze baby naar de arm van de moeder en het witte vlak van haar blouse, dat sterk contrasteert met haar lange zwarte haar. Bij het wit kun je het schilderij uit.

Bij Munch blijft de vraag naar de oorzaak van de angstschreeuw onbeantwoord in de lucht hangen, wat het des te indringender maakt. Een vraag met een open einde, terwijl Nolde het antwoord geeft met een verwijzing naar de titel van zijn schilderij: *Heilige Nacht*.

Waar te zien:

- Emil Nolde *Heilige Nacht*, 1912, Seebull (Neukirchen).
- Edvard Munch, *De schreeuw*, 1910, 66 x 83 cm, Munch Museum, Oslo.